

2. ТЕНДЕНЦІЇ І ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТА (НА ПРИКЛАДІ М.УЖГОРОД)

Голик Й.М., Кіс Н.Ю.

Ужгородський національний університет, м.Ужгород

Початок ХХІ століття характерний тим, що все більша частина населення земної кулі перетворилася у мешканців міст. Житлові території міст - середовище в якому міський мешканець проводить більшу частину життя, це – те від чого залежить формування людини її самопочуття та настроїв.

Стан соціально-культурного середовища, наявність та якість житла, комунальних послуг, транспортне обслуговування, інженерні мережі та зв'язок, торгівля та громадське харчування, побутове обслуговування, безпека територій, якість благоустрою і т.п.- безумовні характеристики які щодня впливають на людину.

При вирішенні питання підвищення містобудівної якості житлових територій, важливим є врахування історичного досвіду організації житлової забудови в містах з огляду на різні підходи в теорії та практиці містобудування.

В ході історії змінювалися: характер розселення людей в місті, розміри житлових утворень, просторова інтеграція функцій, принципи їх організації, темпи розвитку міського господарства, ступінь благоустрою житлового фонду. У рабовласницьких державах існували великі адміністративно-територіальні центри з населенням 500-600 тисяч чоловік, а в стародавньому Римі - навіть більше 1 мільйона жителів.

В останні 200 років процес урбанізації значно прискорився, і якщо у 1800 р. в містах проживало близько 14 % населення світу, то у 1950 р.— 29%, а в 1990 р.— 46%. Сьогодні, у середньому, міське населення щороку збільшується приблизно на 50 млн осіб.

Індустріальна революція середини минулого століття привела до змін у системи цінностей при підході до формування житлового середовища – централізація населення, розташування житлових територій поблизу промислових підприємств, розвиток інфраструктури міста: міських доріг, житлових мікрорайонів, масового міського транспорту, промисловості, мережі підприємств побутового обслуговування, установ науки і культури.

Залежно від пріоритетів, планування міських територій міста і їх функціональна структура змінювалися. На першому етапі інтенсивної індустріалізації пріоритет був на боці місць прикладання праці і місто представляли як виробничо-господарський комплекс зі злагодженими зв'язками між житлом і промисловістю практикували концентрацію промисловості в спеціальних зонах із поблизу розміщеним житлом, організовували житлові території виходячи з мінімальних трудових переміщень.

Пізніше посилилася увага до соціального фактора, міста розбудовувалися на основі ступінчатої системи культурно-побутового обслуговування, мікрорайони і житлові райони формували, виходячи із принципів доступності до закладів обслуговування, промисловість ізолювали від житла. Ввели містобудівне нормування житлової забудови, квартальне проектування, забудова периферійних районів по безквартальній системі .

Характерною рисою розселення після Другої світової війни є формування групових систем розселення, що дозволяє підвищити ефективність використання виробничої, транспортної, інженерної і соціально-культурної інфраструктур, збільшити доступну варіативність вибору місць праці, культурного дозвілля, побуту і відпочинку для населення міст та поселень. Житлова забудова створювалася на основі мікрорайонної системи і розглядалася як діловий центр і спальні периферійні житлові райони. Відбувається укрупнення кварталу і групи кварталів з поділом їх територій за функціональним призначенням.

У 1960-х рр. розвивається багатоповерхове будівництво житлових комплексів міської житлової забудови, що дозволяє підвищити її щільність забудови, дає нові можливості укрупнення і багатопрофільності ділових центрів і обслуговування. Зі структури житла виділено більшу частину функціональних процесів з'явилися підприємства першого ступеня обслуговування, стали з'являтися житлові комплекси з обслуговуванням.

Пізніше містобудівні концепції еволюціонували в бік динаміки пересування, екології і соціальних факторів. Здійснюються перші проекти багатоповерхових житлових комплексів, підвищується ефективність використання міських земель і комфортність житлового середовища. Значного поширення набуло будівництво багатоповерхових житлових комплексів з обслуговуванням. За рахунок розвинутої мережі культурно-освітніх закладів і багатогалузевої промисловості із місцями прикладання праці різноманітного профілю. Домінує концепція ефективного використання міських територій.

З огляду на історичні тенденції ми можемо прослідкувати як розвивалися житлові території міста на прикладі м. Ужгород. Тут можна виділити п'ять періодів розвитку (рис.2,3): .

1. Перший - до 1900р. - охоплює значний період часу, характеризується поступовою зміною різних історичних епох, які, в свою чергу, диктували соціальний та економічний розвиток всього міста. На цьому етапі майже всі установи як міського так і районного значення зосередилися в центральній частині міста. Чисельність населення зростала повільно і не перевищувала 3,3 тис. люд. Переважна більшість містобудівних процесів відбувалися в сучасному історичному ядрі. За переписом 1900 в Ужгороді зафіксовано 1050 житлових будинків, 20 підприємств. В місті прокладено залізничну колію Ужгород – Великий Березний, діє міська лікарня, телеграф, меблева фабрика.

2. Другий (1900-1946рр.) – період інтенсивного розвитку міста. Площа Ужгорода зросла, і в 1910 становила 21 кв. км, зведено першу ужгородську електростанцію, відкрито Народний Дім “Просвіти”, збудовано адміністративний будинок регіону, споруджено Великий міст (біля готелю “Ужгород”);

3. Третій (1946-1970рр). Характеризується частковим зміщенням фокусів трудової активності. Територія сучасного загальноміського центру по відношенню до загальної площі міста на кінець періоду вже займала близько 15%. Відбувається інтенсивне освоєння незабудованих територій. Розвивається багатоповерхове будівництво.

4. Четвертий (1970-1990рр). Будуються нові житлові райони, громадські центри нових житлових районів перебирають на себе частину обслуговуючих функцій, формуючи, при цьому, розвинену в просторі мережу громадського обслуговування міста.

5. П'ятий період (1991- по сьогодні) – характерний спадом народногосподарського комплексу, переходом економіки держави на нові економічні відносини. Відбуваєть ущільнення забудови, будуються багатоповерхові житлові комплекси, підвищується ефективність використання міських земель.

Короткий аналіз історичних ідей формування та розвитку житлових територій міст дає змогу побачити основи формування міста, їх видозмінення, їх пристосування до природних умов та формування комфортного середовища.